Työ- ja elinkeinojaosto
Eduskunta

Lausunto
4.10.2018

Asiantuntijakuuleminen 5.10.2018

HE 123/2018 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2019

Työllisyyden tilannekuva (Työnvälitystilasto elokuu 2018)

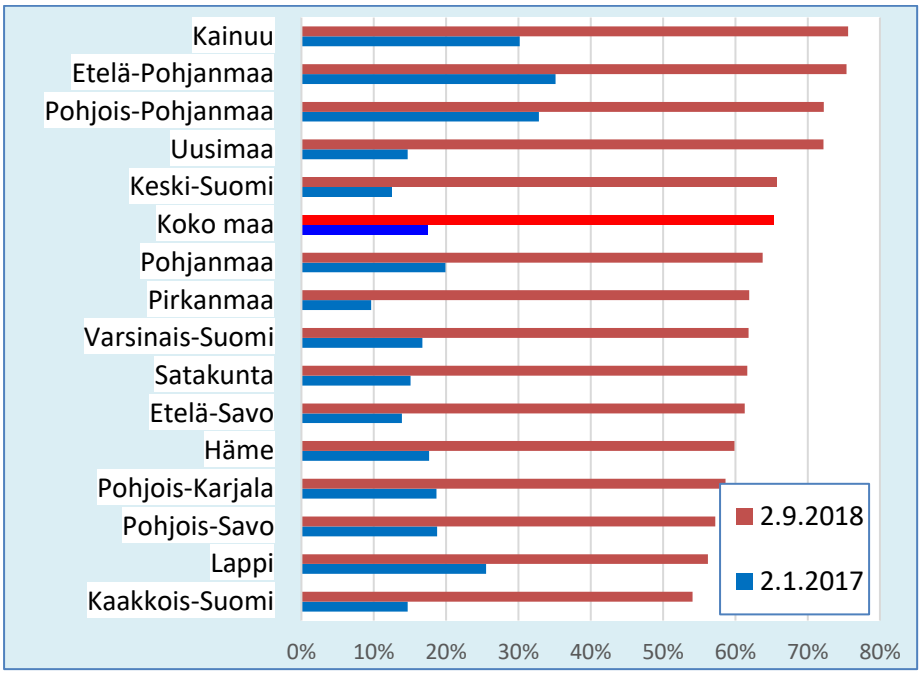
	Elokuu 2018	**Muutos 8/2017 - 8/2018**
Työttömät työnhakijat	243 303	-15,7 %
Alle 25-vuotiaat työttömät	31 479	-14,0 %
Pitkäaikaistyöttömät	73 346	-28,3 %
Lomautetut	6 769	-27,2 %
Avoimet työpaikat	50 523	+23,7 %
Palveluissa yhteensä	118 504	+5,3 %
Aktivointiaste	32,8 %	+4,8 %-yks.
Työttömyysaste *	6,80 %	-0,7 %-yks.
Työllisyysaste *	72,60 %	+2,1 %-yks.

* lähde Tilastokeskus

Työttömien työnhakijoiden määrä vähenee kiihtyvällä vauhdilla. Työttömien työnhakijoiden määrä elokuun lopussa oli 243 303 ja laskua vuoden 2017 elokuuhun verrattuna oli lähes 16 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli 73 346 eli 28 % pienempi kuin elokuussa 2017.

Määräaikaishaastattelujen toteutuminen ja niiden työllisyysvaikutukset

Määräaikaishaastattelujen toteutumista seurataan reaaliaikaisen järjestelmän avulla. Lähtötilanteessa vuoden 2017 alussa määräaikaishaastattelu oli tehty 18 prosentille työttömistä ennen kolmen kuukauden työttömyyden kestoa. Ajantasaisia työllistymissuunnitelmia on tällä hetkellä noin kahdella kolmasosalla työttömistä (viimeisin tieto 65 % syyskuulta, tätä ei ole vielä julkaistu). Kattavimmin haastattelut ovat viimeisten seurantojen mukaan toteutettu Kainuussa ja Etelä-Pohjanmaalla.

Määräaikaishaastattelujen tavoitteena on ollut mm. työttömien nopea työllistyminen ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy. Virta pitkäaikaistyöttömyyteen on vähenemässä ja työttömyyden keskimääräinen kesto on hieman lyhentynyt. Määräaikaishaastattelujen vaikutus näihin asioihin ei kuitenkaan ole selvä. Myös työmarkkinoilla on yleisesti tapahtunut positiivista kehitystä, mm. työvoiman kysyntä on kasvanut.

Määräaikaishaastattelujen vaikutuksista on käynnistetty laaja-alainen tutkimus vuoden 2018 alussa. Tutkimus valmistuu vuoden 2019 alussa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan seuraavia asioita:

- Haastattelujen toteuttamistavat ja niiden vaikutukset
- Haastattelujen vaikutukset työllistymiseen
- Haastattelujen vaikutuksen työttömyyden laskuun ja rakenteeseen
- Haastattelujen vaikutukset työpaikkojen täyttymisiin sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon
- Määräaikaishaastattelujen kustannusvaikutukset.

Työllistämiseen käytettävissä olevien määrärahojen sidontatilanne 30.8.2018

ELY-keskukset ovat sitoneet 08/2018 käytettävissä olevasta 562,4 milj. euron määrärahasta (ml. vuodelta 2017 siirtyneet määrärahat) 388,1 milj. euroa (69 %). Määrärahatilanne on ollut hyvä viimeisen parin vuoden aikana.

Vuosina 2017–2018 on käynnissä kokeilu, jossa palkkatuettua työtä ja työttömien starttirahaa rahoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan työttömyysetuusmomenteilta peruspäivärahaa vastaavaan määrään asti. Vuoden 2018 valtion talousarviossa edellä mainittuun tarkoitukseen varatuista työttömyysetuusmäärärahoista (270,6 milj. euroa) oli elokuun lopussa 2018 sidottuna 62,2 prosenttia eli 168,3 milj. euroa. Hallitus

on antanut eduskunnalle esityksen (HE 131/2018), jossa ehdotetaan työttömyysetuusmäärärahojen käytön jatkamista palkkatuen ja starttirahan rahoituksessa määräaikaisesti vuoden 2020 loppuun saakka, jolloin maakuntauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan.

Palkkatuetussa työssä oli vuonna 2018 keskimäärin 20 039 henkilöä työssä kuukauden lopussa, joka on noin 10 %:a enemmän kuin vuotta aiemmin. Starttirahaa on saanut keskimäärin 4 443 henkilöä kuukaudessa, joka on noin 2 %:a enemmän kuin vuonna 2017.

	Palkkatuetussa työssä hlöä/ kk keskimäärin	Kasvu	Starttiraha hlöä/kk keskimäärin	Kasvu
Vuosi 2018 (1-8)	21 039	10 %	4 443	2 %
Vuosi 2017 (1-8)	19 156		4 343	

Olennaiset muutokset momentilla 32.30.51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut, siirtomääräraha 2v)

Yleistä

Vuoden 2019 talousarvioesityksessä työllisyysmäärärahat ovat 244,06 milj. euroa, missä on 82,99 milj. euroa vähennystä vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Merkittävin muutos määrärahoissa on 50 milj. euron vähennys, joka voidaan toteuttaa ennakoitua paremman työllisyystilanteen ja edellisiltä vuosilta siirtyneiden sitomattomien erien johdosta vaarantamatta kuitenkaan palveluihin käytettävissä olevia riittäviä rahallisia resursseja. Momentin määrärahojen lisäksi palkkatukea ja starttirahaa on tarkoitus rahoittaa STM:n pääluokasta työttömyysetuusmäärärahoista. Vähennyksenä on myös 30 milj. euron siirto OKM:n hallinnonalalle tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen hankkimiseen. Lisäksi ja kotoutumiskoulutukseen on huomioitu lisäyksenä 1,6 milj. euroa kasvaneen arvioidun tarpeen johdosta.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen mukaisilla määrärahoilla arvioidaan saavutettavan noin 30,1 prosentin aktivointiaste vuonna 2019, mikäli työttömyysaste olisi 7,5 % ja muilta momenteilta rahoitettavissa palveluissa olisi keskimäärin runsaat 80 000 henkilöä.

Vuoden 2019 valtion talousarvioehdotuksen tärkeimmät työllisyyden edistämistoimenpiteet ja arvio niiden vaikutuksista

Palkkatuen käytön lisääminen: työllistämispalkkio

Palkkatuen käyttö yrityksissä työttömien työllistämiseksi ei ole lisääntynyt toivotulla tavalla vuoden 2017 palkkatukiuudistuksen jälkeen. Noususuhdanteessa osaavan työvoiman saatavuudessa on esiintynyt kapeikkoja, mutta samaan aikaan pidempään työttömänä olleiden työttömyys on pysynyt korkealla.

Kohtaanto-ongelman lieventämiseksi ja palkkatuen käytön houkuttelevuuden lisäämiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi, elinkeinotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava työllistämispalkkio, mikäli

henkilön työsuhde muuttuu palkkatukijakson aikana toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi tai yritys palkkaa työttömän palkkatuella toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen. Kokeilu olisi voimassa 30.6.2019 saakka ja palkkion suuruus olisi kolmen kuukauden palkkatukea vastaava summa, kuitenkin enintään 4200 euroa.

Työllistämispalkkiosta on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Työllistämispalkkio rahoitetaan TEM:n momentilta 32.30.51. Palkkiota maksettaisiin arviolta enintään 1 600 henkilön työllistymisestä, jolloin kustannukset olisivat noin 5 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnistää syksyllä 2018 valmistelun palkkatuen uudistamiseksi maakuntamalliin siirryttäessä. Tavoitteena on uudistaa ja yksinkertaistaa palkkatukijärjestelmä edistämään nykyistä paremmin kohtaantoa, työpaikalla tapahtuvaa oppimista sekä nuorten, osatyökykyisten ja pitkään työttömän olleiden työllistymistä. Samalla uudistetaan palkkatuen rahoitus maakuntamalliin siirryttäessä. Mahdolliset lainsäädäntömuutokset toteutetaan seuraavalla hallituskaudella.

Palkkatuen maksatuksiin liittyvän ruuhkan purkamiseksi KEHA-keskuksen maksatusresursseja on lisätty määräaikaisesti kahdessa erässä yhteensä 18 htv sekä työllistämisvaroista 12 htv. KEHA-keskuksen arvion mukaan nykyiset henkilöresurssit ovat riittävät ruuhkaan purkamiseen alkusyksyn 2018 aikana, jos päätösmäärät eivät kasva.

Koska erityisesti ehdotetun uuden palkkion tavoitteena on lisätä palkkatuen houkuttelevuutta ja käyttöä yrityksissä, on varmistettava, että KEHA-keskukseen voidaan kohdentaa tarvittaessa nopeasti lisäresursseja maksatustehtäviin. Olennaista on myös tehostaa palveluvalikoimasta ja sen mahdollisuuksista tiedottamista yrityksille.

100%:n palkkatukikiintiön nosto 4000 henkilötyövuoteen

Yhdistyksille, säätiöille ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille asetettu 100%:n tukityöllistämiskiintiö on asetettu, koska täyden palkkatuen yksikkökustannukset ovat korkeammat kuin muussa palkkatuetussa työssä (pl. valtiolle työllistäminen). Palkkatuetun työn tavoite on parantaa työnhakijan osaamista ja edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuen myöntäminen lähtee aina työttömän työnhakijan palvelutarpeesta, joten työnantajan taloudellisen tuen tarve ei ole peruste myöntää palkkatukea.

Vuoden 2016 ajan täydellä palkkatuella oli keskimäärin noin 3 800 henkilöä kuukauden lopussa. Vuoden 2017 täyden palkkatuen volyymi oli noin 2 700 (kiintiötä ei käytetty täysin, mikä on saattanut osin johtua toimistojen varovaisuudesta sekä kiintiön jakamisen haasteista). Hallitus päätti budjettiriihessä esittää kiintiön nostamista 4000 henkilötyövuoteen. Mikäli volyymi kasvaisi takaisin vuoden 2016 tasolle 3 800 henkilöön keskimäärin, maksaisi volyymin lisäys arviolta noin 20 milj. euroa.

Tulospalkkio TE-toimistoissa

Yhtenä keinona vaikuttaa erityisesti pitkään työttömänä olleiden työllistymiseen on tähän tavoitteeseen liittyvän tulospalkkion käyttöönotto TE-toimiston henkilöstölle. Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistus tuovat mukanaan muutoksia, jotka ovat henkilöstölle toisaalta mahdollisuuksia uuteen, mutta saattavat myös aiheuttaa epävarmuutta. Tulospalkkio voisi

lisätä henkilöstön motivaatiota epävarmassa muutostilanteessa. Se voisi tukea myös julkisen ja ostetun palvelutuotannon vertailtavuutta, kun kasvupalvelupilotit käynnistyvät.

TE-toimistoissa on ollut käytössä toimistokohtainen tulospalkkiomalli 2000-luvun alkuvuosina. Toimistokohtaisen palkkiomallin vaikuttavuus ei ollut hyvä. Nyt ehdotettava tulospalkkio olisi asiantuntijakohtainen ja määräaikainen ajalla 31.12.2019 saakka.

Palkkiomallin yksityiskohdat tarkentuvat syksyn aikana ja malli tulisi todennäköisesti käyttöön vuoden 2019 alusta.

Lyhytkestoinen opiskelu työttömyysturvalla

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 59/2018 vp) työttömyysturvalain (1290/2002) muuttamisesta siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi oikeus työttömyysetuuteen päätoimisten opintojen estämättä, jos opinnot kokonaisuudessaan kestäisivät enintään kuusi kuukautta. Edellytyksenä olisi, että opinnot olisivat ammatillisia valmiuksia tai yritystoimintaa tukevia. Opiskelun ajalta työttömyysetuutta maksettaisiin työttömyyden perusteella (ilman ns. aktiiviajan korotuksia). TE-toimisto ei lähtökohtaisesti selvittäisi enintään kuusi kuukautta kestävien opintojen pää- ja sivutoimisuutta.

Työttömällä säilyisi opintojen aikana työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä velvollisuus hakea ja olla valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä sekä osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin niitä hänelle tarjottaessa. Opiskelu ei olisi pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä tai palvelusta. Työnhakijan opintoja pidettäisiin tietyin edellytyksin työttömyysturvan niin sanotussa aktiivimallissa tarkoitettuna aktiivisuutena.

Muutos lisäisi valtiolle aiheutuvia työttömyysturvamenoja arviolta noin 4,9 miljoonalla eurolla vuodessa vuodesta 2019 alkaen, Työttömyysvakuutusrahaston menoja arviolta noin 1,2 miljoonalla eurolla ja työttömyyskassojen menoja arviolta noin 150 000 eurolla vuodessa.

Työvoimakoulutus

Työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa osallistujien mahdollisuuksia sijoittua työelämään ja parantaa työmarkkinoiden kysyntää vastaavan osaavan työvoiman saatavuutta. Koulutus on tarkoitettu työikäisille ja on pääasiassa ammatillisesti suuntautunutta koulutusta. Koulutukseen voivat osallistua sekä työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat että ne työssä olevat, joita uhkaa työttömyys tai jotka tarvitsevat osaamisensa uusintamista esimerkiksi vaihtaakseen alaa.

Vuoden 2018 alusta lukien toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä kaikki tutkintoon tai sellaisen osaan johtava ammatillisesti suuntautunut työvoimakoulutus, osa ei-tutkintoon johtavasta työvoimakoulutuksesta sekä aikuisten perusopetus siirrettiin osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoitettua koulutusta. Lisäksi valtionosuusrahoitettuna työvoimakoulutuksena voidaan järjestää myös ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta.

Työ- ja elinkeinohallinnon vastuulla olevaa työvoimakoulutusta uudistetaan valmistauduttaessa aluehallinto- ja kasvupalvelu-uudistukseen. Kou-

lutusten sisällöissä painottuvat niin yritysten ja yhteisöjen tarpeita, kehittymistä ja kasvua sekä kansainvälistymistä tukevat sisällöt kuin myös yksilöiden henkilökohtaisen osaamisen ja ammattitaidon sekä työllistyvyyden ja yrittäjyyden edistäminen. Tavoitteena on myös tukea uuden yritystoiminnan syntymistä ja uusien yritysten sijoittumista Suomeen. Erityisesti lisätään rekrytoivia ja muuntokoulutus-tyyppisiä koulutusohjelmia, yritysten ja muiden työnantajien kanssa yhdessä suunniteltuja ja rahoitettuja koulutuksia sekä erilaisia asiantuntijatason täydennyskoulutusohjelmia. Tähän tarkoitukseen ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi vuosina 2018-2019 vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa kohdennettiin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.30.51 lisämäärärahaa 24 miljoonaa euroa.

Työvoimakoulutuksella edistetään myös maahanmuuttajien kotoutumista ja nopeaa työllistymistä tarjoamalla kotoutumislain 20 §:n mukaista kotoutumiskoulutusta. Kotoutumiskoulutusta on uudistettu siten, että koulutussisällöissä painotetaan aiempaa enemmän ammatillisia sisältöjä kieliopintojen ja yhteiskuntatietouden rinnalla. Näin nopeutetaan maahanmuuttajaväestön työllistymistä ja sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kasvupalvelupilottien tilannekatsaus

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun palvelurakennetta ollaan uudistamassa ja tarkoituksena on siirtyä yksittäisistä palveluostoista siihen, että palveluntuottajilta olisi mahdollista hankkia kokonaisia palveluprosesseja työnhakijoille. Maakuntauudistuksessa tuleville maakunnille siirtyy vastuu kasvupalveluista sekä sosiaali- ja terveyspalveluista. Vuoden 2019 alusta käynnistyvillä kasvupalvelupiloteilla valmistaudutaan tulevaan kasvupalvelu-uudistukseen. Niissä kokeillaan tulosperusteisia toimintamalleja ja herätellään markkinoita. Pilottien tavoitteena on palvelujen vaikuttavuuden ja asiakaslähtöisyyden parantaminen sekä tulevien maakuntien tukeminen kasvupalvelu-uudistukseen valmistautumisessa. Pilotit on valmisteltu aluelähtöisesti siten, että ne tukisivat mahdollisimman hyvin alueiden omia tarpeita.

Nykyiseen käytäntöön nähden kasvupalvelu-uudistuksessa palveluntuottaja vastaisi asiakkaan palveluprosessista ja tarjoaisi asiakkaalle tämän tarvitseman kokonaisvaltaisen palvelun, joka voisi pitää sisällään paitsi työllistymistä tukevaa palvelua myös esimerkiksi sosiaalista tilannetta, elämänhallintaa, terveydentilaa sekä työ- ja toimintakykyä kartoittavia ja tukevia elementtejä. Tavoitteena on, että asiakas saa samalta toimijalta työllistymisen edellyttämän palvelun kokonaisuudessaan, eikä prosessi pitkittyisi tai katkeaisi vastuutahon vaihtuessa. Tavoitteena on myös tukea palvelumarkkinoiden ja uudenlaisen palvelutarjonnan kehittymistä. Palveluprosessin hoitamisen siirtäminen palveluntuottajille edellyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin (916/2012) tehtäviä muutoksia, joista on annettu hallituksen esitys (HE 62/2018 vp).

Jokaisella alueella on valmistelussa yksi tai useampi pilotti, joita valmistellaan yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa. Pilotit mallintavat laajasti kasvupalvelun eri osa-alueita. Mukana on niin henkilöasiakkaiden palvelujen kehittämiseen keskittyviä pilotteja kuin yritysten kehittämiseen keskittyviä pilotteja. Pilottien valmistelu etenee sillä tavoin, että markkinavuoropuhelut käydään syksyn aikana ja varsinaiset palvelujentuottajien kilpailutukset käynnistyvät heti näiden jälkeen siten, että TE-toimistot voivat ohjata ensimmäiset asiakkaat pilotteihin alkuvuodesta 2019. Tämän

hetkinen pilottien aikainen asiakasmäärä (henkilöasiakkaat) on noin 50 000 henkilöä.

Heikossa työmarkkina asemassa olevien palvelut ovat painopisteenä suuressa osassa kasvupalvelupilotteja. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien palvelujen pilotointi on mukana 10:ssä eri pilotissa eri puolilla Suomea. Tämän hetkinen yhteen laskettu asiakasmäärä näissä piloteissa on noin 28 000 henkeä. Osassa piloteissa siirretään koko asiakasryhmä palveluntuottajille, mikä vaikuttaa lopullisiin asiakasmääriin. Tuloperusteiset ostopalvelut sekä sote- ja kasvupalvelujen yhteensovittaminen ovat mukana lähes kaikissa piloteissa. Heikossa työmarkkina-asemassa olevia pilotteja on suunnitteilla seuraaville alueille: Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Häme, Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Satakunta, Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Karjala ja Kainuu. Piloteissa hyödynnetään myös alueellisten työllisyyskokeilujen hyviä käytäntöjä ja palvelukokonaisuuksia, ja kuntien mukanaolo uusissa kasvupalvelupiloteissa on mahdollista allianssimallia hyödyntäen. Tavoitteena on, että hyviksi todettuja käytännön palvelumalleja voitaisiin soveltuvin osin siirtää työllisyyskokeiluista kasvupalvelupilotteihin, joissa niitä voidaan hyödyntää ja jatkokehittää.

Kasvupalvelujen lakikokonaisuus etenee syksyn aikana Eduskunnassa siten, että ns. päälaki; laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista käsitellään muiden maakuntauudistukseen liittyvien lakien kanssa samanaikaisesti. Päälakia täydentävät sisältölait ovat annettu alkukesän aikana Eduskunnalle ja niiden käsittely jatkuu syksyllä. Eduskunnan käsiteltävänä on myös hallituksen esitys julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisestä, joka mahdollistaa kasvupalvelupilotit.

Työttömien työkyvyn ongelmien tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi on tarkoituksenmukaista kehittää osana kasvupalvelupilotteja palvelukokonaisuuksia, joissa työllistymistä tukevat palvelut sekä terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä kartoittavat palvelut yhdistyvät nykyistä paremmin (yksilölliset työkykyprosessit). Näihin varattaisiin 5 miljoonan suuruinen määräraha momentilta 32.30.51.

Työllisyyskokeilut

Hallituksen tavoitteena on huolehtia siitä, että työllisyyskokeilusta siirtyminen kasvupalvelupilotteihin tapahtuu joustavasti. Työllisyyskokeilujen parhaat käytännöt mukaan kasvupalvelupilotteihin muun muassa allianssimallin avulla. Pilottien projektisuunnitelmissa on kuvattu kuntayhteistyön muotoja, jotka ovat mm. palvelujen yhteishankintaa, palvelujen yhteensovittamista eri hallinnon alojen kesken. Kuntayhteistyö on osa pilottivalmistelua myös niillä alueilla, jossa ei ole käynnissä alueellinen työllisyyskokeilu.

Selvitys: Aktiivisilta työvoimapoliittisilta palveluilta avoimille työmarkkinoille sijoittuminen vuonna 2016

Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt säännöllisesti selvityksen työvoimapoliittisten palvelujen jälkeisestä työllistymisestä. Selvityksessä tarkastellaan seuraavia aktiivisen työvoimapolitiikan palveluita: tuella työllistäminen, työvoimakoulutus, valmennukset, työ- tai koulutuskokeilut, vuorotteluvapaan sijaisuus, kuntouttava työtoiminta ja omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella.

Selvitystä varten TEM on hankkinut Tilastokeskukselta käyttöönsä työssäkäyntitilastosta poimitun aineiston eri palveluihin osallistuneiden työmarkkinatilanteesta kolme ja kuusi kuukautta palvelun päättymisen jälkeen. Viimeisin käytössä ollut työssäkäyntitilaston aineisto on vuodelta 2016.

Kolmen kuukauden kuluttua palvelujen päättymisestä on avoimille työmarkkinoille sijoittuneita ollut vuonna 2016 keskimäärin 22 prosenttia. Kuuden kuukauden jälkeen palvelujen päättymisestä on avoimille työmarkkinoille sijoittuneiden osuudet hieman korkeampia kuin kolmen kuukauden jälkeisessä tarkastelussa. Vuonna 2016 on noin 25 prosenttia ollut avoimilla työmarkkinoilla kuuden kuukauden kuluttua palvelun päättymisestä.

Avoimille työmarkkinoille sijoittumisosuudet ovat vuodesta 2015 vuoteen 2016 laskeneet hieman. Kaikkien palvelulajien kohdalla työllistymisosuudet eivät kuitenkaan ole laskeneet vuoden aikana. Mm. ammatillisen työvoimakoulutuksen ja starttiyrittäjyyden jälkeen on vuonna 2016 sijoituttu avoimille työmarkkinoille paremmin kuin vuonna 2015.

Työssäkäyntitilasto osoittaa, että lyhyen aikavälin työllisyysvaikutuksiltaan parhaita työvoimapoliittisia palveluita ovat vuonna 2016 olleet vuorotteluvapaasijaisuudet, opiskelu työttömyystuella sekä ammatillinen työvoimakoulutus. Vastaavasti työllisyysvaikutuksiltaan heikompia ovat olleet kuntouttava työtoiminta, opiskelu kotoutumistuella sekä kuntasektorille työllistäminen.

Aktiivimallin vaikutukset

Työttömyysturvan aktiivimalli tuli voimaan vuoden 2018 alussa. Aktiivimallissa on lyhennetty työttömyyden alussa asetettavaa työttömyysetuuden omavastuuaikaa seitsemästä päivästä viiteen. Työttömyyden pitkittyessä etuuden taso alenee, ellei henkilö osallistu työllistymistä edistäviin palveluihin tai ole työssä. Mallin tavoitteena on lisätä työllisyyttä ja malli vahvistaa aiempaa enemmän työttömyysturvan vastikkeellisuutta työttömyyden pitkittyessä.

Vuoden 2018 talousarvioon on huomioitu lisäyksenä 25 milj. euroa momentille 32.30.51. Määrärahalla varauduttiin aktiivimallin myötä kasvavaan palveluiden kysyntään. Aktiivimallin yhteydessä ei muutettu TE-toimiston järjestämiä palveluita koskevaa lainsäädäntöä. Palveluihin ei ole subjektiivista oikeutta, vaan TE-toimiston tulee arvioida, että asiakkaalla on palvelutarve, jotta asiakkaalle voidaan tarjota palvelua. Näin ollen edellä mainittua määrärahaa ei kohdennettu erityisesti tiettyihin palveluihin, vaan se oli käytettävissä työttömien työnhakijoiden kannalta tarkoituksenmukaisimpiin palveluihin. Edellä mainitun lisäyksen lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö kartoitti keväällä 2018 TE-toimistojen kokemuksia aktiivimallin myötä lisääntyneestä työmäärästä toimistoissa. Kyselyn tulosten perusteella TE-toimistojen henkilöresursseja lisättiin 103 henkilötyövuodella vuodelle 2018 heinäkuun alusta lukien. Vuodelle 2019 vastaava resurssilisäys olisi 206 henkilötyövuotta johtuen siitä.

Työllistymistä edistäviä palvelujen on oltava tarkoituksenmukainen henkilön työllisyyden edistämiseksi, eikä palvelun järjestämisen perusteena ole työttömyysetuusoikeuden säilyttäminen. Työllistymistä edistäviin palveluihin liittyy aina tarveharkinta, eivätkä käytettävissä olevat määrärahat

takaa palveluita kaikille työttömyysetuuden saajille. Aktiivimallin tavoitteena on lisätä työllisyyttä kannustamalla työttömiä työnhakijoita aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työnhaussa koko työttömyyden keston ajan. Ensisijaista on, että lyhytkestoisilla työjaksoilla työtön voi säilyttää etuuden tason ennallaan. Sekä palveluihin osallistumisen että lyhytkestoisten työjaksojen katsotaan edistävän mahdollisuuksia työllistymiseen jatkossa, mikä on mallin pääasiallinen tavoite.

Työttömyysetuuksien maksajat ovat seuranneet aktiivimallin aktiivisuusedellytysten täyttymistä ja sitä, kuinka suurella osalla etuuden saajista etuutta on alennettu, kun aktiivisuusedellytys ei ole täyttynyt. Työ- ja elinkeinoministeriön käsitys on, että työ- ja elinkeinotoimistojen tarjoamien palveluiden kysyntä on kasvanut, mutta sitä, kuinka merkittävästi aktiivimalli on muutokseen vaikuttanut, ei voida arvioida. Aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa olevien määrä on kasvanut verrattaessa tammi-elokuun 2018 tietoja vuoden 2017 tietoihin noin 3,5 prosentilla. Erityisen suurta kasvua (noin 26 %) on ollut uravalmennuksessa. Lisäksi kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä (kasvu 10 %) sekä palkkatuella tai starttirahalla työllistettyjen määrä on kasvanut (noin 8 %) merkittävästi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistämässä aktiivimallia koskevaa arviointitutkimusta, jossa selvitetään mallin vaikutuksia erityisesti TE-palveluiden näkökulmasta. Tuloksia hankkeesta on tarkoitus saada tavoiteaikataulun mukaan keväällä 2019.

Tiina Korhonen
Hallitusneuvos

Sari Mutka
Erityisasiantuntija